

Barbara Jurša

Barbara Simoniti: *Sončni obrat*.

Ljubljana: Mladinska knjiga (Nova slovenska knjiga), 2011.

Po nevetrovni *Zatišnosti* (1997) in mokroti *Zlatega dežja* (2000) predstavlja nič kaj veder *Sončni obrat* tretjo pesniško zbirko Barbare Simoniti, sicer tudi pisateljice in prevajalke. Njeno pesništvo poganja osebno eksistencialno motivirano preišljevanje, kaj narediti z napornimi čustvi, ki jih prinaša vloga atomsko izoliranega človeškega jaza. Zbirka razgalja veliko dramo posameznika – zlomljenega subjekta, ki gleda vase neizprosno prodorno ter zaznava svoje rane kot edino resničnost. Vse pesmi preveva subjektova želja po spremembi, po rasti v nekaj večjega in močnejšega, a obenem tudi že resignacija. To so pesmi iskanja, ki bi rade izkristalizirale človeško izkušnjo do nečesa bistvenega, kar bi ponudilo odrešitev od trpljenja, a hkrati dvomijo, ali so to “bistvo” zmožne zagledati. Lirska subjektka opisuje svojo človeško eksistenco kot vztrajanje v jalovosti želje in golo životarjenje brez “mosta / v življenje”. Vsakdanjost, ki nenehno generira pritisk in potrebo po izstopu, se zdi neznosno utrudljiva. Izhod iz nje se dogaja le skozi razdaljo pisanja, skozi lino, odprto v dnevniško refleksijo notranjih vzgibov in reakcij občutljivega in ogroženega jaza. Vendar pa je, kot rečeno, tudi takšen izstop skozi pisanje že vnaprej doživljan kot zgolj zasilna uteha in utvara.

“Sončni obrat” iz naslova se veže na motiv sončne ure in temo časa, ki sta v zbirki v ospredju. V zbirki najdemo tudi podobe peščenih ur, v katerih se prah vedno znova dviga, in ur, ki glasno udarjajo ali jim neha delati baterija. Čas je koncipiran kot skoraj ustavljen tek življenja: kot “brezpotje čakanja” in ponavljanje, kot nerazumljiv kolovrat usode, ki teče v prazno in proizvaja samo trpljenje. Čas je viden kot prostor, izpraznjen slehernega pomena, kot ječa in kot jašek, v katerega se skuša zakopati “pošast bolečine”. Bolečine ni več mogoče racionalizirati in ji ugovarjati, ampak jo je mogoče samo poslušati. Zaradi nespravljalivosti s sedanjim trenutkom subjekt povsod naleti na smrt v obliki dolgočasja (“Hodim skozi dneve /

kakor med panoji / dolgočasne razstave.”), to dolgočasje pa je navsezadnje pomanjkanje inspiracije, vizije in volje, ki pesti tudi same pesmi. “Pritlehni vsakdan” vdira vanje z grimaso rutine in jim vtiskuje zakrčenost, inercijo in togost. Značilen je motiv suše – motiv presahlega vodnjaka kot izžejanega življenja in motiv puščave nepremičnega peska kot obstalega časa. V subjektki, ki se odreka udeleževanju v plesu življenja in postava nekje ob strani, se kot krivda in obžalovanje oglašča “nedoživeto”, “pelerina duše”, ujeta v “postanem zraku”. V zbirki prevladuje motivika interjerjev, polnih zaprašenih pajčevin, motivika omar, moljev ter (starih) oblek, ki sugerirajo neavtentičnost naših človeških družbenih vlog.

Nekoliko bolj razgibane in zanimive so ljubezenske pesmi iz drugega dela zbirke, v katerih 'kosi' motiv rezila: kose, sablje, noža. Moški nagovorjenec pesmi v sledenju svojemu ugodju ignorira in tepta pomladni razcvet narave, ki simbolizira nežnost ženske subjektke, ter nastopi kot lovec, ki se hladnokrvno prebija do krvi. Lirska subjektka zato svojo željo po bližini z njim, ki se vedno približuje z rezilom in mu ne gre zaupati, dojema kot past. Njegova bližina jo spreminja v “osmojeno lastnino”. Negativna čustva se v njej zbirajo kot voda v jezu in grozijo, da bodo uničila vse pred sabo, saj okove takšnega odnosa komaj še prenaša. Za ljubezenske pesmi Simonitijske lahko trdimo, da uspejo vzpostaviti zvezo med 'osebnim' in 'političnim', saj zadenejo ob problem neenakopravnosti in neenakovrednosti med družbenima spoloma kot ob oviro, ki onemogoča ljubezen in srečo. Ena boljših pesmi, *Vzgoja deklet*, vzporeja obed pri mizi, pri katerem se je ženskam prepovedano oglašati, z obredom ljubljenja; ženska navzočnost je v obeh primerih prepoznana le kot sredstvo za tešenje moške lakote. Med njo in njim poteka neenaka menjava: moški je “požrešni bog”, “bogatin”, bogat zaradi jemanja. Ona daje “zlato za kruh”, on pa jo “zamolči”, ona želi biti eno z njim, medtem ko se on odloča za razdvajanje. Počuti se kot “leva polovica ljubezni”, kot čuteči, čustveni pol, in postane krhka kot porcelanasta vaza. Toda tudi drugi, ki jo zapušča, je krhek, celota, ki lahko vsak hip razpade. Destruktivnost podrejanja žensk za oba spola je izpostavljena v pesmi, ki priključuje legendo o sveti Barbari kot jetnici v stolpu: subjektkin “ječar” je tudi sam ujetnik, zaprt skupaj z njo. Komunikacija med njima ni mogoča: on je gluhi, njej so se usta – zaradi dolge obsojenosti na neslišnost – zarasla. Ta dolga obsojenost žensk na molk odmeva v prepričanju lirske subjekte, da njene pesmi v resnici ne zmorejo spregovoriti.

Opazujemo lahko nihanje med dopolnjujočima se skrajnostma v njenem odnosu do drugega, kot se kaže v opisih “arhitekture doma”. Dom, kot nekakšno jedro subjektke identitete, obstaja le v popolni odrezanosti

od sveta, kot slonokoščeni stolp, ki ne dovoljuje nikakršne izmenjave z drugimi, ali kot hodnik, po katerem se potikajo "brezimni, grozeči", oziroma kot razpadajoč preprišen dom brez sten ("vrtna uta / brez vrta, / pol omare / na kosovnem odpadu / z vseh vetrov"). Obe možnosti sta prepoznani kot nezadovoljivi.

Za Simonitijevo so značilne kratke pesmi, sestavljene iz sintaktično tesno zvezanih kratkih verzov ter pisane v nekoliko formalnem registru. Zdi se, da se da tudi iz njihove jedrnatosti in ostrega ritma sklepati na moč čustva – na trpkost življenjske izkušnje, ki se sama od sebe zavija v neprehoden molk. To je minimalistična poezija trenutkov oziroma specifičnih čustev, vezanih na posamično situacijo. Pesmi, ki pogosto operirajo z abstraktnimi pojmi in retoričnimi vprašanji, imajo obliko preprostih enačb, razčlenljivih shem, po katerih predstavljeni predmet ali situacija jasno ponazarjata neko notranje stanje. K takšnemu vtisu pripomorejo precej 'razumsko' zastavljeni naslovi pesmi, ki te razlagajo in povzemajo.

Poezijo Simonitijeve odlikuje senzibilnost za večpomensko niansiranje in precizno zgoščanje jezika. Tako v njih z užitkom beremo o glasu in "podglasu", o "zabesedju / spomina", "sladoznalih" telesih, "brižnem / nedotiku", "velbanih" bokih ali drevesu, ki v rasti in odmiranju svoje veje in sadove nenežno "odžene" ter "izrodi". To so pesmi, pisane z veliko metro prizadevanja, spoštljivosti do jezika in ljubezni do redkih, nenavadno zvenceh besed, kot so na primer "jadrovina", "ledenina", "košenina", "medičina", "kotenina" in "prtenina". V zbirki tudi nevsiljivo zaveje duh po slovenskem ljudskem pesniškem izročilu z baladnim vzdušjem, ki nasprotuje "zlatemu smehu / in soncu v očeh". Občasno smo priča elaboriranim in izvirnim deskripcijam, ki slonijo na natančnem opazovanju (verižno padanje domin je na primer upodobljeno kot "bela oseka / klavirskih tipk / brez strun / z izvotljenimi / očmi"), po drugi strani pa je "ljubezen neizrekljiva" izrekana precej zljajnano, v konvencionalnem imaginariju "žgočih / poljubov" ("Prevelika si / za moje / življenje, / pekoča meduza / ljubezni"; "... lakota kože, / kozarec vina, / zgodba z roko v roki, / nekaj sladkega, / strune slasti, / trepetava tišina ...").

Najbolj opazna umetniška vrednost teh pesmi je, da pod povečevalno steklo postavljajo bolečino ega, ki se ne zna izviti iz vloge žrtve. S tem, ko jim gre zares in ko ne skrivajo bolečine, ki alarmantno prepreda z egom uravnava osebno (in implicitno družbeno) resničnost, vzbujajo premislek o svobodni volji, pravih izbirah, vlogi čustev in ujetosti v lastne (samo)destruktivne vzorce. Vendar pa svoj surovo dramatičen in tesnobni pogled na svet izvajajo nekoliko klišejsko ("Vsak dan z muko / rojevam zaupanje, / da bo vzšlo sonce ..."); detektiranje bolečine samo po sebi

ne more zadostovati za dobro poezijo, kadar deluje njeno izpovedovanje prenapihnjeno in iztrošeno.

Sončni obrat ne zmore pogleda, ki bi iz gluhega in slepega solipsizma segel v konkretnost sveta z razširitvijo lastnega omejenega jaza. Toda sodba, ki bi se osredotočila na dejstvo, da te poezije ne oživlja sapica fluidnosti in sproščene odprtosti, bi krivično spregledala nekaj, kar je za njeno razumevanje verjetno ključno – namreč potlačeno zgodovino družbenega zatiranja žensk. Pričujočo pesniško zbirko je po mojem mnenju najustrežnejše brati kot dragoceno pričevanje subjektke o preživetju – pričevanje o travmi, ki se oglašča kot patos in kot molk.